Ze staré vlasti.

** Z Vídně, 22. září. Zdejší jeden žurnalista vyslán byl svou redakcí do Pešti, by odtud referoval věci uherské. Příbyv do hlavního města uherského, šel k čelnému politikovi a svěřil se mu, "že přijel na krisi do Uher". Maďarský státník pousmáv se, tázal se: "Najal jste si byt na celý rok?"

** O příjezdu a pobytu císaře Viléma ve Vídni podává dopisovatel polského listu krakovské "Nové Reformy" tento střízlivý úsudek: Vojsko si oddechlo: císař Vilém konečně odejel z Vídně. Po tři dni pobytu hosta-spojence v hlavním městě rakouském, musila celá posádka nevyjímaje ani důstojníky choditi v čákách. Kdo měl někdy na hlavě rakouskou čáku, ten ví, co to znamená po celý den chodit s tím břemenem mozek svírajícím. Ale císaři Vilémovi musily se vzdáti všecky možné pocty vojenské. Na počest příchodu střílelo se z děl. jako kdyby osvoboditel říše a vítěz z bojiště vracel se do své residence. Po ulicích rozestaveno bylo 36 praporů pěchoty, všechna jízda a dělostřelectvo. Vydán byl rozkaz, že nikdo z vojínů a důstojníků, kteří nemají službu v den příjezdu cís. Viléma, nesmí býti uprostřed obecenstva neb hleděti z oken či s balkonů, nýbrž že všichni musí býti v řadách. Mimo to nařízeno, že všichni musí po tři dni chodit po městě v parádě, s těžkou čákou na hlavě. Zdali host od Správy povšiml si této neobyčejné pozornosti k osobě své, nevím, neboť vojsko neukázalo se mimo dobu příjezdu v příliš značném počtu na ulici. Všecky popisy příjezdu císaře Viléma do Vídně a projevů domnělého nadšení, s jakým jej obyvatelstvo uvítalo, jsou z gruntu falešny. Především celou vojenskou parádu na oslavu císaře Viléma pokazil déšť, který půl hodiny před příjezdem důkladně zavlažil ulice. Celkem uvítání sklamalo a nesmí se věřit, co vídeňské listy o něm napsaly. Když pak císař Vilém po příjezdu svém sám v kočáře si vyjel, málokdo se zastavoval, málokdo před ním smekal. Císař Vilém, ač pršelo, jezdil v otevřeném povoze, hlavně ve společnosti čestného adjutanta generála Alboriho. Volání "Hoch" a "Hurra" na jeho počest ze středu obecenstva jsem nikde neslyšel. Výzdoba ulic byla taktéž skrovna. Na Okružní třídě několik hotelů popřálo si okázalejší dekoraci, jinde pořídku tu a onde vlály rakouské a pruské prapory. Jen na Burgringu byly stěžně s prapory a brána triumfální před vjezdem do císařské residence. A na tom bylo dost. Člověk s normálním mozkem nemůže pochopit, jak mohly vídeňské listy mluviti o překypujícím nadšení obyvatelstva, když ho nikde císař Vilém nevzbuzoval, leda v redakcích německých listů.

** Co stojí titul? Taxy za udělení titulů jsou u nás dosti značné; tak platí se za titul dvorního rady taxa 2500 K, císařského rady 1057 K, biskupa 1260 K, kanovníka 316 K, za titul hraběcí 6300 K a 10.500 K, za baronský 4200 K atd.

** Zástupcové lidu v parlamentě. Mezi 425 poslanci parlamentu nachází se: 3 knížata, 30 hrabat, 26 baronů, 33 rytířů, 5 svobodných pánů, 1 princ a 5 jednoduchých "von"; tedy celkem 102 šlechtici. Dále 69 advokátů a notářů, 6 lékařů a 24 kněží. — V panské sněmovně se nachází: 29 knížat, 17 arcivévodů, 75 hrabat, 33 svobodných pánů, 21 rytířů, 3 princové, 1 vévoda, 1 marquis, 4 šlechtici a 2 páni "von"; celkem ze 230 členů 186 šlechticů. Obrovská většina poslanců nezná bídné poměry lidu v zemích našich, mezi lid nepřijde, s ním necítí. Pak čekejme nápravu!

** Z arcidiecése olomoucké. "Bílý Prapor" oznamuje: "Arcibiskup dr. Kohn "vyčisťuje" Olomouc a své okolí od českých kněží. Na místo dr. Šuláka povolán Němec Kraft a k sv. Michalu místo P. Skácela dán také Němec. Arcidiecési olomouckou řídí vůbec Němci. Generální vikář je Němec, ředitel semináře je Němec, ředitel arcibiskupských statků je Němec, preláti jsou skoro všichni Němci. Němečtí kněží jsou téměř všichni dosazováni do měst a čeští jsou posíláni na nejodlehlejší německý venkov na nejbídnější místa. A moravská veřejnost se neujme českých lidí v kněžském kabátě! Trpí bez odporu poněmčování cyrillo-methodějské diecése."

** Vojenské mapy. Jak bezúčelné — ba v čas války snadno osudné — je nesmyslné komolení a překládání názvů českých míst do němčiny, ukázalo se nedávno v Táboře. Velitel škadrony dragounů, která byla ubytována v Celkovicích na Horkách, dotazoval se občanů, jaká je cesta "na Bergstadtl". Každý udiven pokrčil rameny, nemaje o nějakém "Perkštátlu" ani tušení. Teprve po delším vysvětlování a vyptávání uhodnuto, že by to mohly býti — Horky.

** O sjezdech pojednává časopis "Ostravan" v jednom z posledních čísel, kdež píše o sjezdu českých měst v Přerově, kde usneseno bylo pracovat a výsledek? Nic! Co se dělo od té doby? Nač sjezdy? Nač útraty? Dejte peníze ony na věci potřebné a držme se toho, co usneseno a navrženo, aby vykonáno bylo. Co je s národní radou? Kde je, když ji volá ohromná živelní pohroma. Ne sjezdy, ale práce nám pomůže. — Souhlasíme do slova! Sjezdy nynější nejsou k ničemu, než k utrácení peněz, k mrhání jměním národním a ku zablysknutí se některého parádního řečníka. Vypije se obyčejně moc piva, usnese se resoluce, — ale k práci se pak nemá nikdo.

** Hromadění ministerských hodností. Cislajtanie jest v každém ohledu evropskou zvláštností. I v hromadění ministerských hodností. Teď máme ministra .čtyřnásobného a jednoho trojnásobného. Dr. šl. Koerber jest: ministerským předsedou, ministrem vnitra, správcem ministerstva spravedlnosti a — českým ministrem-krajanem. Není to špatný vtip! Kancelář dra. Rezka v Herrengasse není rozpuštěna, nýbrž trvá dále a podléhá dohledu dr. šl. Koerbra. Koerber zastávati chce úřad ministra spravedlnosti dotud, dokud s portefeuillem tímto nebude moci udělati nějaký dobrý politický obchod. Stejný politický čachs chce provésti s obsazením křesla českého ministra-krajana.

** Pohodlnost pastýře duší. Na Kr. Vinohradech zemřela chudé ženě dcera. Matka požádala P. Škardu o vykropení hrobu, a jsouc chudá — živí se posluhováním — uprosila kněze, že též slíbil vykonati výkrop sice zdarma, avšak vyžádal si na chudé ženě povoz. Tato vyžebronila i povoz u firmy Vondráčkovy zdarma. Jaké však bylo udivení její i ostatních účastníků pohřbu, když jim oznámeno, že povoz objednaný ženou musel odjeti zpět, ač byl velice slušně vypraven, a že p. P. Škarda použil povozu jiného. Kočár př. Vondráčkově nebyl prý opatřen gumovými koly, a duchovní prohlásil, že v jiném než v "gumováku" nepojede. Ženě nezbývalo než povoz cizí zaplatiti. — Úsudek ať si každý utvoří sám.

K ochraně presidenta.

Po zavraždění McKinleyho Czolgoszem po celých Spoj. Státech ozvalo se volání po zákonech, kterými by podobné zločiny na příště byly znemožněny. Rozmyslní lidé chovali pochybnosti, budou-li takové zákony působivými a dají-li se náležitě prováděti, ale jejich slova nenalézala nikde ohlasu. Bylo žádáno, aby vydány byly zákony proti anarchistům vůbec a proti anarchistickým spiknutím, čelícím k usmrcení presidenta, zvláště. Značný byl počet také fanatických nativistů, ztřeštěnců, kteří z té příčiny, že vrah McKinleyho měl neanglické jméno, hned čin jeho přisuzovali na vrub přistěhovalcům a volali po přísných zákonech, jimiž by zostřen byl dohled na přistěhovalce a také proud jich zmenšen nebo zastaven. Fanatikové ti nedbali, že Czolgosz byl v této zemi narozen a vychován, a že již před McKinleym dva presidenti byli rukou zákeřníků se světa sprovozeni a že oba ti zákeřníci byli úplnými a rozhodnými Američany. Vrah Lincolnův byl fanatický straník, vrah Garfieldův sklamaný úřadolovec.

Zasloužilo by ve vládních kruzích náležité úvahy, nehrozí-li od lidí tohoto druhu presidentovi větší nebezpečenství než od anarchistů. "Krankové", kteří v poslední době skoro každodenně v bílém domě bývají zatýkáni, jsou po většině lidé, kteří se pobláznili neukojenou touhou, aby dostali nějaký úřádek.

Tyto časté návštěvy "kranků" v bílém domě budou asi míti za následek, že v příštím zasedání kongresu budou podány předlohy za účelem lepší ochrany života presidentova. V těchto dnech bylo oznámeno, že ve schůzi ministerské rady záležitosť ta byla projednávána a že bylo odporučováno, aby se pracovalo v kongresu na přijetí předlohy, kterou hned uplynulý kongres se zabýval a jež málem byla by se hned tehdy zákonem stala.

Obě sněmovny kongresu přijaly zvláštní předlohy, které sice v podstatě se shodovaly, ale v podrobnostech od sebe se lišily. Dle předloh těch všechny úklady proti životu presidenta nebo jeho možných nástupců (místopresidenta a členů kabinetu) mají býti považovány za úklady proti Spoj. Státům, proto mají býti podrobeny právomoci spolkových soudů a co nejpřísněji trestány. Zákon takový odůvodňuje se tím, že za nynějších poměrů, když někdo dopustí se na presidentovi vražedného pokusu, jest souzen dle zákonů státu nebo území, v němž zločin byl spáchán, a tu po případě za prostý útok se smrtící zbraní dostal by několik měsíců nebo rok; zákony dosavadní nedělají rozdílu, na jakou osobnosť útok takový byl spáchán. Dle nového zákona, jenž má býti prosazen, by útok takový trestán byl jako zemězráda a pachatel by trestán byl doživotním vězením i tehdy, kdyby se mu pokus útoku nezdařil.

Proti zákonu takovému jsou vážné námitky. Předně se jím dělá rozdíl mezi občany, jest to pokus třídního zákonodárství a tím jest protiústavním, za druhé by zákcn takový neměl žádných větších účinků než zákony dosavadní. Šílenci a krankové, jimiž život presidenta jest ohrožen, nedají se zastrašiti zákonem a hrozícím trestem. Kongres měl by tedy dobře si rozmysliti, než by utvořil nějaký výjimečný zákon, který by se snadno mohl státi začátkem dalšího přestupování zásady naší ústavy: že totiž před zákonem všichni občané bez výminky mají si býti rovni.

Zápletky v Asii.

V poslední době přestalo se mluviti o hrozící válce v Evropě, ale za to se s jistotou předpovídá, že dojde k vojně mezi Japonskem a Ruskem v Asii. Oba státy jsou již po leta rozhodnými soupeři a nyní prý přiblížila se doba, kdy žádné vyjednávání nic nepomůže a kdy zbraní bude musit býti rozhodnuto, čí vliv jest a bude v Číně a na Korei rozhodujícím, komu náleží budoucnosť v Asii.

Dne 8. října mělo býti Mandžursko dle ruských slibů vyklizeno od ruského vojska. Ale pouze lidé hrozně naivní, jako někteří američtí novináři, věřili, že Rusko se sliby svými míní to upřímně; ostatní celý svět věděl, že sliby ty nestanou se skutkem. Nejvýš, co může býti očekáváno, je, že vojsko bude přeloženo do stanic na trati veliké ruské železnice. V městech Novém Čvangu a Talienvanu, v místech podél železnice a v těch provinciích mandžudských, které vůbec nebudou "vyklizovány", zůstane dle nejnovějších odhadů 250.000 ruských vojáků.

Z počátku se tvářili Angličané, jako by chtěli Rusy donutiti, aby dostáli svým slibům ohledně Mandužrie, ale nyní, když doba činů nadešla, chovají se pěkně tiše, jako by pro ně neexistovalo žádné čínské otázky. Také Američané, kteří v jednu chvíli byli na nejlepší cestě spáliti si prsty při vytahování horkých kaštanů pro Angličany, dostali rozum a pohlížejí na vývin událostí ve východní Asii se stanoviska pouhého pozorovatele, nikoliv interesovaného účastníka. Pouze Japansko mělo by by odvahu protestovati proti setrvání ruského vojska v Mandžurii, kdyby právě nejednalo se mu o záležitosti ještě důležitější, než jsou mandžurské. Japonsko právě vyjednává s Ruskem o upravení vlivu obou zemí v Korei. Vyjednávání to se nedaří a když vůbec se nezdaří, bude to znamenati vypovězení války mezi oběma říšemi.

Pro Japan jest životní otázkou a potřebou, aby udrželo svůj vliv v Korei, neboť tato země jest jedinou baštou, kterou proti Rusku může si zajistiti, a za druhé — což je neméně důležitým — jest země ta nejvhodnějším polem pro japanský obchod a nejbližším i nejslibnějším útočištěm pro přebytečné obyvatelstvo japanské, pro vystěhovalectvo. Tato fakta jsou japanským státníkům dávno známa a jimi také řídí se jich kroky a skutky. Dosud Rusko, jemuž šlo o dokončení velké sibiřské dráhy, jevilo se dosti ústupným k Japanu, pokud jednalo se o jeho nároky na Koreu. Ale nyní Rusko má Mandžurii ve svých rukou, železnice sibiřská na své hlavní trati jest hotova, a proto ruská vláda obrací zřetel svůj ke Korei. Rusko ve smlouvě, kterou uzavřelo v dubnu r. 1898, zavázalo se, že nebude brániti vývoji japanských vztahů ke Korei. Za dva měsíce po uzavření této smlouvy zadala Korea Japanu všechny privileje na stavbu železnic. Kromě toho Japansko zřídilo tam telegrafní a telefonická spojení a jinak si zajistilo koreánský obchod.

Japanská politika v Korei byla tedy nápodobením politiky ruské v Mandžurii a jiných končinách Číny. Pomocí obchodu a železnic má býti získáno území. Ale nyní, kdy Rusko považuje svůj úkol v Mandžurii za dokonaný, nechce se déle dívati nečinně na pokroky Japonska v Korei, nechce mu pole tamnější beze všeho přepustiti, nýbrž chce se státi jeho soupeřem a konkurentem, Japan vidí a ví, že by soupeřství dlouho netrvalo a že by brzy byl úplně vypuzen, a proto se připravuje k nejhoršímu.

Ruské obchodní společnosti již zajistily si cenné koncese na půdě koreánské, postavily telegrafní tratě a nyní ruská vláda, která k ochraně obchodních zájmů dopravuje vojsko na koreánské území, snaží se donutit Koreu, aby dovolila jí postaviti systém železnic.

Výsledek všeho toho může býti pouze dvojí: Buď Rusko povolí a přizná Japanu na Korei práva, jakých samo požívá v Mandžurii — nebo nepovolí a tu bude válka.

"40 dní pontifikátu."

Pod tímto titulem uveřejňuje "Giornale d'Italia", jak to nyní vypadá ve Vatikáně.

Po velkých obřadech a namaháních papežské volby a korunovace nastaly ve Vatikáně klid a sebranost mysle. Papež se svým malým dvorem osaměl — všichni kardinálové odejeli z Říma, kardinálové kurie pak docházejí do Vatikánu jen ve velmi nutných případech. Papež za krátké doby svého pontifikátu odstranil z přísného obřadnictví definitivně dva předpisy: že papež má jísti sám a že na procházkách má ho doprovázeti ozbrojená stráž.

Papež obědvá a vedle něho sedí sekretář monsgre. Bressau a několik mladých kněží z diecése benátské.

"Proč mám si dáti omezovati svou osobní svobodu zastaralou etiketou?"

"Proč by papež měl býti méně pokorný a milosrdný nežli patriarcha benátský?", jsou pověřené papežovy výroky.

Jakmile papež se svým sekretářem objeví se na třetí logii, tu tajní komorníci, šlechtičtí gardisti a švýcaři jsou v nemalých rozpacích: reglement předpisuje, aby papeže doprovodili, papež však kývá rukou, jen aby zůstali — co dělati? Průvod se přece utvoří: před papežem kráčí šlechtičtí gardisté s vážným halapartníkem v čele, v prostřed jde papež, za ním tajní komorníci.

Papež zabočí však do chodby, je-li to ve Vatikáně nebo na vedlejší cestu, je-li to ve Vatikánských zahradách, přední část průvodu, majíc za to, že papež jde s sebou, jde vážně dále — bez papeže.

Papež chce přijati každého: i muže, který nemá předepsaného fraku, i ženu, která nemá černý oblek se závojem a černé rukavičky. A tak často se stane, že u papeže dostaví se k audienci osoby, které neprošly obvyklou řadou papežských ceremonářů.

Papežský četník sprostředkoval svému známému audienci u papeže. — "Kdo vám dovolil představiti se papeži?" dotírají na odvážlivce komorníci a ceremonáři. Vinník jmenuje svého pomocníka. "Pět dní domácího vězení," diktuje četníkovi první ceremonář — papež však dověděv se o rozsudku, uděluje četníkovi pardon.

Aby Pius X. mohl přijati veliké množství lidu mimo ceremonielní sály, poručil, aby upravili místo v zahradě Vatikánské, zvané "Pigna" a papež dal rozkaz, aby ceremonář nebyl příliš přísný ve výběru osob.

"Svatý otče, dovoluji si v nejhlubší pokoře poznamenati, že i nehodný člověk dojde pak vašeho požehnání," namítl vrchní ceremonář vatikánský.

Pius X. odpověděl otázkou:

"Poskvrní se slunce ano svítí i na špínu? Právě nehodní mají potřebí apoštolské péče."

Papež Pius X. hovoří s každým velmi vlídně, když však řeč přijde přímo na náboženství, nebo politiku, tu odmlčí se papež a neodpoídá.

Celý den jest papež velmi zaměstnán. Každého jitra dává mu monsgr. Merry del Val obsáhlou korespodenci a Pius X. čte, ptá se, diskutuje a rozhoduje.

Prosekretář jeho, který byl také důvěrníkem Lva XIII., zasvěcuje pak papeže do praktického vedení církve, do znalosti osob a poměrů osob a poměrů, jež dosud papeži byly neznámy. Že by bylo v konkláve proneseno hrubé slovo:

"Zvolili jste papežem hloupého faráře z venkova — teď ho máte," které připisují jistému prudkému kardinálovi, nezdá se býti pravda.

Papež Pius X. bude bydleti v bytě, který obýval Lev XIII. a který nyní horlivě a důkladně renovují. Papež bude bydleti ve třetím poschodí palácovém, přijímati bude v prvním poschodí. Tak rozhodl sám papež, aby měl pro sebe větší svobodu pohybu.

Kardinál Rampolla úplně se uchýlil do ústraní. Bydlí ponejvíce ve svém paláci "sv. Marka", anebo pobývá v papežské knihovně. Zde skoro každého dne viděti bývalého státního sekretáře, jak na místě, kardinálům vyhrazeném, sedí mezi knihami a rukopisy, jež horlivě prohlíží.

Kardinál Rampolla, který neměl daleko do papežské tiary, zřekl se, jak se zdá, vší politiky a studuje nyní díla o dějinách umění a spisy historické.

Poplach v Uhersku.

Celé Uhersko je rozčileno, hlavní město uherské je v nebývalém rozechvění. Velké a hlavní slovo mají arci časopisy opposiční, které již delší dobu vůbec mluví vlastně za všechny strany říšského sněmu a za celý národ maďarský. Loyální výklady časopisů význačně vládních v obecně opposiční vřavě zanikají.

Ve všech možných toninách opposiční mluvy odsuzuje se armádní rozkaz ze dne 16. září jakožto porušení uherské ústavy a národ volá se do řad, aby zahájil boj proti koruně. Maďarští politikové našli v této vážné a svrchovakritické chvíli formuli, kteráž je všechny jednotí a nepochybně asi sjednotí: Košut, Zichy, Apponyi, Andrassy a Wekerle jsou jedné mysli ohledně této formule, kteráž zní: armáda není podřízena jenom králi, jakožto nejvyššímu pánu vojska, nýbrž také národu, z jehož vůle všechna práva koruny vznikla. Obrací-li se tedy panovník armádním rozkazem na vojsko, přísluší totéž právo i zastupitelstvu národa a na armádní rozkaz králův musí následovati manifest národního zákonodárného sboru. Armádním rozkazem byla politika do vojska vnešena a nyní jest povinností říšského sněmu, aby kráčel touž cestou, na kterou nastoupila koruna.

V hlavním orgánu obstrukční strany doporučuje poslanec Lengyel plán přímo revoluční. Maďarský národ nechť se proti armádnímu rozkazu opře všemi prostředky trpného odporu a po případě i bojem až na nůž. Dále pak tvrdí, že Němci v Rakousku svými sympthiemi k německé říši tíhnou a svojí politikou vědomě k tomu pracují, aby říše se rozpadla a potom Německem zabrána byla. V této situaci přáli prý si Maďaři, aby měl trůn po ruce vojsko, na něž by se ve všech případech mohl spolehnouti, ale Uhersko bylo s tím odmítnuto.

Poslanec Polonyi napomíná ke klidu a praví, že se na armádní rozkaz nemá odpovídati domonstracemi, nýbrž se zákonníkem. Armádní rozkaz jest prý bezpříkladnou dějinnou událostí. Nikdy ještě prý se nestalo, aby konstituční panovník v době míru svojí vůli postavil jakožto hráz proti vůli zákonodárného sboru.

Gabriel Ugron praví, že účinkem tohodto armádního rozkazu bude situace nad míru vážná. Nastává prý ostrý konflikt mezi národem a trůnem. Říšský sněm jest prý povinen hájiti svých práv oproti každému, ba i oproti druhému zákonodárnému činiteli, oproti koruně.

Ale hlavní věcí je prý klid. Není potřebí řinčeti zbraněmi ani pořádati hlučné demonstrace; říšský sněm vybojuje si na půdě ústavnosti svůj zápas s nejvyšším vojenským pánem.

Poslanec baron Kaas, kterýž je členem strany lidové, dovozuje, že je armádní rozkaz nezákonný svojí formou i svým obsahem. Armádní rozkaz mobilisuje prý rakouský politický svět a armádu proti požadavkům uherského národa. Armádní rozkaz byl prý úmyslně vydán před příchodem německého císaře do Vídně, aby se nemohlo tvrdit, že se důrazné hájení německé armádní řeči stalo a popud nebo na žádost německého císaře aneb aby se německý císař skutečně nemohl zasaditi za požadavek rakouských Němců, což prý by ho u Němců učinilo ještě oblíbenějším, než už jest.

Také ostatní politikové maďarští pokud již za dobré uznali mínění své pronésti, věští zápasy velmi tuhé. Uherský říšský sněm svolán, aby zástupitelstvo maďarského národa oproti koruně zaujalo pevné stanovisko. Konflikt mezi oběma ústavními činiteli prohlašuje se za neodvratný, neboť většina poslanecké sněmovny jest opposičním proudem docela unešena, do vleku vzata a není žádným žertem, tvrdí-li se tu a onde, že jsou v uherském parlamentu nyní — už jenom Košutovci.

Vídeňské vládě blízké orgány tvrdí, že koruna po vydání posledního armádního rozkazu couvnouti ani povoliti již nemůže a že tedy, poněvadž i na uherské straně povolnosť nemožnou se jeví, ostrá srážka obou konstitučních faktorů nevyhnutelnou jest.. Avšak jsou politikové, kteří v žádnou "nemožnost" nevěří a historie učí, že se už často navzdor nejrozhodnějším prohlášením — přece jen povolilo!

V tomto zrzavém údolí.

Byl to dobrý, trpělivý muž, náš starý učitel a piarista, otec Gabriel. Shovívavý byl jako vtělené milosrdenství, a když jiný by si byl zoufal nad naší nezvedeností, on si povzdechl, pohrozil a odlehčil si:

"Vy — vy mne připravíte do hrobu!"

Rázem byli z nás nejhodnější kluci na celém světě. Ulekli jsme se té hrozby. Kdyby umřel páter Gabriel, snad by přišel jiný, zlý a přísný, jako byl páter Josef, co měl třetí třídu. A ten by s námi zatočil.

Dobrý a shovívavý byl páter Gabriel. Rád se modlil, a vysvětloval. Modlili jsme se. A tu mezi modlitbou přestal se některý hoch modliti a vystrčil ruku.

"Co chceš?" přerušil učitel modlitbu.

"Franta Kracík neví, co to je "jakožimy."

Otec Gabriel dal znamení ku přerušení modlitby a dobrosrdečně vysvětloval všetečkovi, že se to má vysloviti "jakož i my" a co to znamená.

Tak znova. Ale už za chvíli hlásil se jiný.

"Co ty zas chceš?"

"Prosím, já nevím, co to je "nebejzemě"."

Nebe i země, — tak prý se to musí říkat.

Ve škole neseděli jsme v lavicích dle stáří neb hodnosti, ale dle vesnic. V každé lavici hoši z jedné dědiny.

Bylo-li venku špatné počasí, pustil děti z nejvzdálenějších vesnic nejdřív ze školy. Často o celou hodinu.

"Dolínská lavice — domů."

Dolínští hoši vyprázdnili lavici a šli. Kdyby seděli rozstrkáni tu a tam, byl by snadno se k nim připojil, kdo mezi ně nepatřil.

Jednou při modlitbě páter Gabriel cosi postřehl. Sestoupil s podia a šel mezi lavice.

Modlitba musila se "říkat" znova.

Vše šlo dobře, — najednou zvedl ruku, vše umiklo, a učitel ukázal na naši lavici.

"Tady to bylo. Ostatní si sednou, — vy se budete modlit!" ukázal na nás. Bylo nás osm.

Modlili jsme se, najednou byli jsme páterem Gabrielem přerušeni.

"Ještě jednou: — lkající a plačící —"

"Lkající a plačící v tomto zrzavém údolí — —"

"Slzavém údolí!" houkl a obočí jeho hněvivě se stáhlo.

"V tomto zrzavém údolí — —"

"Slzavém!" vzkřikl, "slzavém — slza-vém! — víte, co to je slzavé údolí?"

To jsme nevěděli.

"Tak proč říkáte "zrzavé údolí?"

"Prosím, to tak říkají tam blízko u nás."

"Kde?"

"Tam, kde zůstává starý kolomazník Pecijan. Jak se jde tady odtud, tak než přijde se do naší vsi, trochu v pravo."

"A tam říkají v zrzavém údolí?" ptal se zase již dobrácky.

"Říkají."

"Já se na to vyptám. Ostatně — abyste si to nepletli, napíšete mi každý za trest dvacetkrát "v tomto slzavém údolí" a dáte to doma podepsat."

My to dvacetkrát opsali, tatíkové to jednou podepsali, ale na zrzavém údolí ani chlup se nezměnil.

My znali zrzavé údolí, žádné slzavé, proto se nám to lépe hodilo.

A zrzavým bylo to údolíčko až běda. Už ta půda taková hloupě červená, přizrzlá, i ta voda tam byla rezavá, i ty stromy, které se stravovaly z tamní půdy, měly červené listy, a kde bylo listí zelené, aspoň bylo poseto rezavými pihami. Ale jméno zrzavého údolí přinesl sem kolomazník Pecijan, který tu měl pod strání svůj betlem.

Pecijan měl ženu a šest kluků. Dohromady osm hlav, ale která ta hlava byla nejzrzavější, nedalo se tak snadno určit.

Každému klukovi Pecijánovic říkali jsme "štación-šéf."

Tak červené hlavy měli.

Pecijan byl kolomazníkem.

Ze smolných pařezů vyškvařil pryskyřici, míchal, kuchtil, až měl plný soudek, pak uložil soudek na rozviklaném vozíčku, zapřáhl k voji na jednu stranu psa Vořecha — ten jediný nebyl zrzavý — vedle Vořecha zapřáhl do popruhu sebe a hý! — do města, prodávat kolomaz.

"Kolomááááazník — Kolomáááááz!" zpíval po ulicích.

Šest kluků je starost, ale Pecijan v tomto zrzavém údolí nebál se, že mu starostí vlasy šedivějí. Byla by to výhoda, že by naň děti nepokřikovaly, a starší lidé by se přestali vyptávat, co mu to padlo na hlavu.

Ale kluci jeho, červení jak veverky, byli postrachem všech veverek. Tak uměli hbitě lézt po stromech, a utíkat dovedli jako zajíci. Vybrali kde jaké hnízdo, třeba na špici topolu, chytali veverky, sysly, ježky, v té barabině jejich stále se peklo něco od masa. Pečeni zajedli kyselými jablky, turky nebo luskami, a byli spokojeni na světě.

Pecijan byl ještě více spokojen, když nechtěli jíst.

Pecijan někdy rozprodal ten soudek kolomazi, s nímž "vyjel" do světa, někdy ne. Ale ať měl vyprodáno nebo ne, poctivě vždy na cestě propil, co utržil. Prodal-li málo kolomazi, propil málo. Jindy propil všecko.

Jednou odpůldne šli jsme ze školy. Už bylo skoro pět hodin — jindy jsme bývali doma v tu dobu — ale to jsme seděli ještě na trávníku při silnici u města. Ani jsme nepozorovali svého učitele, který šel ze školy současně s námi, ale teď, prošed aleje kolem celého města, vracel se z procházky zase domů.

"Co pak tu tropíte, hoši? Proč nejdete domů?"

"My čekáme na Pecijána."

"Kdo to je?"

"To je ten kolomazník ze zrzavého — ze slzavého údolí."

"Proč naň čekáte?"

"On je tamhle v hospodě "u lva". Tam ten vozíček se sudem a ten pes Voříšek je jeho."

"Ten Pecijan vás asi sveze?"

"Ne, ale bude opilý, bude na vozíku zpívat, a my budeme mít švandu."

Otec Gabriel neřekl nic. Změřil si nás přísně, deštníkem mlčky, ale významně ukázal směrem, kam vedla naše cesta k domovu, a my porozuměli.

Zvedli jsme se a šli.

Za chvíli jsme se ohlédli. Učitel stál dosud a díval se za námi. Zostřili jsme krok.

Ale sotva jsme byli za skalami, zaslechli jsme rachot vozíku, štěkot psa, ochraptělý zpěv.

To jede Pecijan.

Se skalek jde silnice s vršku. Pes štěkal radostí, vozík uháněl po silnici jen se od něho prášilo, a Pecijan seděl na usmoleném soudku na jízdecko, čepici na uchu, a zpíval: "Už mou milou vezou."

Počkali jsme, a jakmile vozík dojel, vyskákali jsme naň, abychom se svezli.

Do vršku jsme slezli a tlačili, a s vrchu jsme se zase svezli. Pecijan zpíval, pes štěkal, a my byli v sedmém nebi, že se smíme "vézt".

Až do višniček jsme "jeli" s Pecijánem. Voříšek pak sám zabočil na polní cestu a domů, do toho zrzavého údolí.

My pak dole u potoka hleděli zahladiti makavé důkazy, že jsme se vezli s Pecijánem. Kalhoty, kabáty, ruce — samá kolomaz. Ruce jsme vymyli pískem, ale z oděvu se to nechtělo hnouti.

Ale Pecijan byl rád, že jsme s ním "jeli".

Jindy jel sám, a tu obyčejně nejdříve spadl s vozíku Pecijan, kousek dál vyletěl dolů soudek od kolomazi, a potom zadek vozíku. Voříšek po každém ulehčení břemena pelášil jak divý a často přiběhl domů jen s vyplazeným jazykem a předními kolečky vozíku.

"Kluci, hybaj!" komandovala Pecijánka své děti, "půjdeme hledat, Voříšek nám půjde ukázat, odkud přijel."

Tady našli prkno z vozíku, tamhle kolečka zadní, tam zas pod strání v poli byl sud kolomaznický, polepený hlínou.

"Máme jít ještě dál? Hledat tátu?"

"Toho nechte, ten přijde sám. Hlavní věc je, aby bylo pohromadě řemeslo."

H.

Čermák.

(Podzimní obrázek z Podkrkonoší.)

V našem českém Podkrkonoší říkají července — čermák. Tam v těch chaloupkách pohorských, mezi tkalci těší se čermák pověstí ptáka domácího. Proto, že ve světnici záhy zkrotne a baví vzácnou přítulností svou staré i mladé. Odjakživa ptáčníci mezi tkalci chytávali čermáky dobou podzimní — ne více, než jich mohli udati. A čermák odjakživa stával krejcar — v době modernější, době pokroku a přepychu krejcary dva! Nechci tím ovšem říci, že by si byl ve vsi každý člověk tkadlec dovolil takový přepych a vydání dvou krejcarů za čermáka, který nejen že není k snědku, alebrž naopak sám jest pravý nenasyta, co se tkne much, stínek a jiného domácího "neřádu" — ne, to bych si rozhodně tvrditi netroufal, že by se jeden každý z našich tkalců horských jen tak lehkovážně rozhodnul ku vydání dvou krejcarů za něco, co samo ještě žere a užitku krom toho zpěvu nedává. — Ale necouvám, stojím na svém, dva, ano v řídkých případech i tři krejcary za čermáka, že se platilo ve všech lepších rodinách, v nichž vládnul smysl pro pořádek, čistotu a umění.

A dovedu si každé chvíle živě představiti tkalcovskou světničku v "dřevědné chalpě" s malými okénky a několika "hlinědnými hrnky" na nich — hrnky nebo lépe hrnečky s drobnolistou, zrůdnou ale neustále kvetoucí fuksií, rozmarinou a nějakým tím "smradlavým muškátem", jak tehdy přezdívali drobnokvěté pelargonii. Za stavem sedí v modrých "podláčkách" (podvlekačkách) a modré košili "hospodář", pozoruje člunek se tam pobíhající, "lnědnou" nebo "bavlnědnou" osnovu, přisoukává přetaženou nit, tlape neúnavně bosýma nohama "dřevědné" pedály, pokuřuje z krátké dýmky a jednotvárným klapáním a harašením stavu opájí se jako východozemec hasičem.

Jmenuje se Kalina, Lelek, Čepelka, Týfa, Boruvka, Piňkava — má ženu spíše hubenou než tlustou k tomu asi půl mandele "chasy" — malého Tondu, menšího Jozku čili Pepka, ještě menší Adnu, Božku a nejmenšího řekněme Celestýna nebo Romana. Poslednější jsou, jak zřejmo, jména "kalendářová" — zdobí svého majitele přičiněním kalendáře a světce, který v den křtu právě měl svůj "deň"....

Zabíhám poněkud, pravda, chtěje psáti o čermáku, ale je to zvláštní věc, že si nedovedu čermáka ani představiti beze všeho toho okolí. Ba myslím, kdybych měl dnes skládati zkoušku z přírodopisu a pověděti něco o července, čermáku, že bych jistě začal, jako začínám, a pak teprve by vyšlo na jevo, jak jsem v téhle věci "kovaný".. Ostatně jsem přesvědčen že znají tam v Podkrkonoší čermáka líp, než mnohý "ornitholog" poněvadž je ptákem "jejich" a kdyby naši páni tkalci podkrkonošští tvořili zvláštní stát ve státě, měli zvláštní své "území", nezbytně by i měli ve znaku "zemském" vedle člunku, "bandorového" květu i čermáka — zpívajícího....

Ach, píseň čermáka, toť píseň bídy a chudoby, píseň teskná a tichá v zimě, píseň tklivá, píseň té nálady celého kraje horského, s černými chmurnými lesy a předobrým, zádumčivým lidem.... Tváře bledé, bez krve, těla slabá, hlavy přemýšlivé, hloubavé; citlivá srdce, měkké povahy....

"Šak nejsme v kraji, kde sejou pšenici a pečou koláče, kdy se jim namane"....

"Tadyk u nás, v horách, panečku, jsme rádi, dyž seženeme bandorů na "kramflek"....

Proto nelze mi jinak, než psáti o čermáku, jak po sloupcích dubového stavu poletuje, měkkým svým olivově zeleným ocáskem potřásá, velkým okem rozumně nazírá na svého "živitele" a tu a tam po nějaké té mouše se rozběhne, aby ji, tleskna zobáčkem, pozřel s chutí nemenší, než jakou se pyšní rodina tkalcova.

Čermák je filosof — snad víc, než mu to přiřknuli páni "ornithologové". Sedí-li na starých hrkavých hodinách v koutě "sednice", z pravidla nedaleko pece, načechranu maje hruď barvy světle cihlové s modravým lemem, je obrazem tělesného i duševního klidu, který se spřátelí s poměry, jen když není hladu. Kdyby nebyl filosof, nevěřím, že by mohl snášeti klidně svůj osud, ba myslím, kdyby měl v sobě krev hrdopyšného orla, že by si jedné chvíle nestřežené rozbil lebku o sklo některého okénka. Ne pro vlastní své utrpení, toho ptačí jeho zpěvné srdce těžce ani nenese, ale pro utrpení lidí kolem, pro ty vzdechy z chudé ženské hrudi se deroucí, pro ten dětský pláč, který v noci zimní, bílé sněhem, z chmurného koutku někde vyznívá, když není co vyždímati z prsu mateřského....

Ale, že je filosof, čermák, dobývá i z šeré prosy teskného života kolem perly světlého nazírání — on má píseň svou, když pláče "chasa", vzdychá žena a tkadlec tlape a tlape, aby vytlapal bosýma nohama "vébu" pro pána. A že je filosof i zpěvák k tomu, umí nadchnouti svou zpívavou filosofií i tkalce za stavem. Píseň jeho z počátku tichotinká a něžná, hebce jako pavučina se rozpřádající a plná rosných démantů, sladká a snivá, jednoho večera při světle malé petrolejové lampičky rozševelí a rozhučí se v teskný přerývaný pláč a smích ptačího hrdla, v proudivé "halekání" a píseň ta jako teplý dubnový deštík s vůní lesního stlaní vlévá "hospodáři" v duši úlevu i nadšení. Neviděl jsem očí jasnějších nad světlemodré oči souseda Piňkavy, když mu v den posvícení císařského mladý čermák na sloupci stavu poprvé zapěl hlasitou píseň o horském potoce podzimním, nad nímž třásně červeného bezu jako zdoba korálová svítí z temna mladé smrčiny, o skrytý studýnce v lesích "Haulouských", na niž byl on, čermák, chycen pod síťku v podzimním večerním přítmí s vůní smrkové pryskyřice, první teplavou mlhou a cvrkotem drobného ptactva svolávajícího se k odletu k dalnému jihu.

Hej, což tu stav pojednou zaharašil se vesele, což se člůnek rozběhnul, což i žena tkalcova rozjasnila se po celé tváři bledé neočekávanou jakousi milou vzpomínkou....

A on, čermák — avšak ne; končím malou svou črtu tím nejsvětějším okamžikem podzimního takového večera v příbytku tkalce ptáčníka, kdy venku před ztmělým okénkem první přímrazek doléhá na zem stydnoucí, ač mohl bych rozpřádati o předmětu tak vděčném vlákno prostá líčení nedokončena.

Podotýkám jen tak pro poučení lidí dobré vůle, že jest čermák ptákem — ne k snědku, zač jej považují páni Italové, ale k potěše z chudých nejchudších — symbolem poesie doškové střechy u nás na horách.

Veselé paběrky

Těžko vyhověti. Maminka očekává tak zvanou radostnou událost. Tatínek připravuje na ni své dva kloučky a praví: "Maminka dá vám brzy bratříčka nebo sestřičku. Co bys měl raději'," otázal se staršího hošíka, "bratra anebo sestru?'. Načež hošík odpověděl: "Je-li to mamince jedno, tak bych si přál živého koníka, hezkého ponny!"

● ● ●

Přílišná starost. Nováčkové učí se na plovárně řádnému plování a jeden z nich "nabírá" opětně: 'C'hlape žíznivá," křičí na něj podůstojník, "nehltej tolik vody! Ostatní chtějí se také ještě vykoupat!"

● ● ●

Elegantní obrat. Matinka (domlouvá synáčkovi): "Ale Karlíčku, jak jak pak to vypadáš! Upadl jsi už zase do zelené trávy?" — Karlíček (odmlouvá): "Ne, ne, matinko! Do trávy, kterou už kráva sežrala."

● ● ●

Jak si může hostinský zabezpečit ženskou posluhu. Před nedávnem zemřel v Elistonu jakýsi Fritz Adolphy v 88 roce věku svého. Tento muž stal se proslulým jakožto otec devadesáti dcer. Ve svých mladších letech měl Adolphy v městě St. Louisu restauraci s velikou zahradou, ve kteréž hosty obsluhovaly číšnice. Tou dobou však vydal městský úřad tamnější zákaz, kterýmž se zapovídalo zaměstnávati v restauracích ženy a dívky, "jež nepatří k restauratérově rodině." Ale pan Adolphy byl vynalézavý muž a uměl si pomoci: adoptoval rychle, to jest vzal si — se všemi možnými zákonnými výhradami — za vlastní všechny sklepnice a služebné. Pak provozoval svoji kvetoucí hostinskou živnost dále s adoptovanými dcerami, jejichž počet časem vzrostl až na plných devadesát.

● ● ●

Něco pro nos. Jistý poněkud umíněný čili svéhlavý domácí pán hubovał ve společnosti na provádění kanalisace, jež milliony prý ztráví a k ničemu nebude. Když město tisíce let bez soustavné kanalisace obstálo, mohlo prý by bez ní býti i na dále. Přítomný mladý lékař jal se nespokojenému panu domácímu vykládati všech ny jisté i možné výhody soustavné kanalisace a poukazoval na konec také na potřebu, aby v domech nebylo už kanálového zápachu. "Ach co!" odpověděl mu s hrdým sebevědomím pan domácí, "já chci svůj dům také čichat!"

● ● ●

U dohazovače nevěst. Kandidát ženitby: "....Tedy slečna Bubeníkova má 100.000 zlatých věna. Dobrá. Teď bych ale také rád seznal její chyby!" — Zprostředkovatel: "Cože? Chyby? ....S jedním stem tisíc zlatých nemá ženská vůbec žádných chyb! Nanejvýše jenom — zvláštní známky!"

● ● ●

Surovec. První dáma: "Co pak udělal tvůj muž, když jsi omdlela?" — Druhá dáma: "Ano, pomysli si jenom: ten bídník přinesl si svůj apparát a ofotografoval si mne!"

● ● ●

Jeník jako ochránce života. Matka jde s Jeníkem kolem rybníka. Pojednou táže se ho: "Co pak bys, Jeníku, tak asi udělal, kdyby ti maminka spadla do vody?" — "I to by nic nedělalo," odpověděl rychle hošík, "však já už trefím sám domů!"

● ● ●

Snadná pomoc. Student (najímaje si byt): "Nájemné z toho pokoje je mi příliš veliké." — Pronajímatelka: "Ale, pane doktore, ten pokoj má dvě okna!" — Student (rychle odhodlán): "Ach, co: tak si to jedno okno zastřete!"

● ● ●

Úsudek dobré přítelkyně. Slečna Louisa: "Podívej se, Karolíno: tamhle jde můj ženich!" — Slečna Karolína (udivena): "Tak?.... Ale ten vypadá přece docela moudře!"

● ● ●

Zlomyslný výklad: Pan rada: "Zejtra musím tě nechat o samotě — slavím stříbrnou svatbu!" — Pan major: "To jest, tvoje paní slaví panovnické jubileum!"

● ● ●

Dítě z města. Pán: "Poslyš, hošíku, komu náleží tato louka zde?" Hošík (ostře): "To není žádná louka, to je lot mého tatínka!"